ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 371.13:81'243
DOI: 10.32342/2522-4115-2020-2-20-14

О.Є. БЕРЕСТЕНЬ,
кандидат історичних наук,
доцент, доцент кафедри англійської філології та перекладу
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

О.О. ПЛЮЩАЙ,
старший викладач кафедри англійської філології та перекладу
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

ПАРНА РОБОТА НА УРОЦІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У запропонованому дослідженні автори поставили за мету розробити низку вправ у форматі парної роботи на уроці німецької мови. Перш ніж подати методичні розробки, дослідники звернулися до вітчизняних авторів, які присвятили свої праці цій проблематиці. Бібліографічний аналіз показав, що обрана тема досить ґрунтовно досліджена.

Під час викладу основного матеріалу автори пропонують вправи як для початкового, так і для подальшого етапу навчання. На початковому етапі вивчення іноземної мови дуже важливо спонукати студентів до діалогічного мовлення, яке є найбільш поширеною формою мовного спілкування. На цьому етапі дослідники розробили вправи з таких лексичних тем, як «Сім'я», «Їжа та напої», «Помешкання». Серед граматичних тем автори запропонували такі теми, як перфект, управління прийменниками тощо.

Автори статті також зауважили, що звикання до партнера є негативним моментом у парній роботі. Було запропоновано цікаві методи зміни партнера за допомогою кольорових смужок, геометричних фігур та ін.

Дослідники дійшли висновку, що під час парної роботи кожен студент має можливість говорити у комфортних умовах (з місця). Це нагадує спілкування, наближене до позакласного, яке більш звичне для молоді. У парній роботі студент працює незалежно від викладача, демонструючи свої навички іншомовної комунікації.

Ключові слова: парна робота, студент, вправа, діалог, навичка, викладач, партнер.

В предложенном исследовании авторы поставили цель разработать серию упражнений в формате парной работы на уроке немецкого языка. Прежде чем представить методические разработки, исследователи обратились к отечественным авторам, которые посвятили свои работы данной проблематике. Библиографический анализ показал, что выбранная тема достаточно хорошо исследована.

Во время изложения основного материала авторы предлагают упражнения как для начального, так и для продвинутого этапов обучения. На начальном этапе обучения иностранному языку очень важно стимулировать студентов к диалогическому говорению, которое является наиболее распространённой формой языкового общения. На этом этапе исследователи разработали упражнения по таким лексическим темам, как «Семья», «Еда и напитки», «Жильё». Среди грамматических тем авторы предложили такие темы, как перфект, управление предлогами и др.

Авторы статьи также отметили, что привыкание к партнеру является негативным моментом в проведении парной работы. Были предложены интересные методы смены партнера с помощью цветных полосок, геометрических фигур и др.

Исследователи пришли к выводу, что во время парной работы каждый студент имеет возможность говорить в комфортных условиях. Это напоминает общение, приближенное к внеаудитор-

© *О.Є. Берестень, О.О. Плющай, 2020*

ному, которое более привычно для молодежи. При выполнении парной работы студент работает не зависимо от преподавателя, демонстрируя свои навыки иноязычной коммуникации.

Ключевые слова: парная работа, студент, упражнение, диалог, навык, преподаватель, партнёр.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Парна робота є найбільш часто використовуваною формою на уроці іноземної мови. Це майже єдина форма, яка дозволяє відтворювати діалогічне мовлення. Дуже часто першим співрозмовником у діалозі стає сусід за партою. З одного боку, це добре, адже за партою сидять друзі, які знають одне одного і товаришують, з іншого, – звикання до постійного співрозмовника може викликати страх починати діалог під час зміни партнера. Як уникнути таких проблем при організації парної роботи на уроці? Спробуємо дати поради у нашому дослідженні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Щоб виявити ступінь вивченості цієї проблеми**,** ми звернулися до низки праць вітчизняних дослідників**.** Так, дослідники І.І. Кострікова і О.С. Козачінер також помітили, що, як правило, пара утворюється з двох учнів, що сидять за однією партою і мають навички спілкування, спільні інтереси, позитивно ставляться один до одного і можуть об'єднатися для виконання спільного завдання [1]. Беззаперечно, це є позитивним початком для спілкування іноземною мовою і може стати мотивацією до подальшої успішної роботи студентів.

Дослідниця О.А. Авраімова стверджує, що головна мета групової і парної роботи – це розвиток мислення учнів. Для організації роботи в парах вона розробила такий алгоритм:

– запропоновати учням завдання (запитання для невеличкої дискусії чи аналізу ситуації);

– об'єднати учнів в пари, визначити, хто з них буде говорити першим, і попросити обговорити свої ідеї один з одним. Краще відразу визначити час на висловлення кожного в парі і спільне обговорення. Це допомагає досягти згоди щодо відповіді або рішення;

– по закінченні часу на обговорення кожна пара подає результати роботи, обмінюється своїми ідеями та аргументами з усім класом. За потреби це може бути початком дискусії або іншої пізнавальної діяльності [2].

Е.С. Полат та І.Ю. Соловйова стверджують, що парна робота – це форма колективної роботи, в межах якої учасники виконують поставлене завдання, взаємодіючи один з одним завдяки мові, що вивчається. Ця форма роботи використовується разом з індивідуальною та фронтальною. Автори зазначають, що робота в групах і парах виникла для того, щоб найбільш ефективно виконувати поставлені завдання. Дослідники наголошують, що робота в парах надає студентам можливість активного використання іноземної мови [3].

Дослідник І.В. Шатров наголошує, що парна робота – це організаційна форма колективної роботи; передбачає, що учасники в парах здійснюють спільну діяльність, яка спрямована на виконання завдання, яке було поставлено. Також він зазначає, що парна робота рекомендується для виконання вправ різного типу: мовних, умовно-мовних і дійсно комунікативних. У практиці викладання парна робота широко використовується для тренування мовного матеріалу. Організація парної роботи для виконання дійсно комунікативних вправ часто має некерований характер, що призводить до негативних результатів [4].

Згідно з твердженням М.Г. Заседателевої парна робота активно сприяє підвищенню мотивації студентів до вивчення іноземної мови. Вона зокрема зазначає, що підвищенню мотивації навчання сприяють такі фактори: спільний вибір засобів досягнення цілей, використання парних та групових форм роботи, використання проблемних ситуацій, ігрових технологій, створення ситуацій успіху, формування адекватної самооцінки у студентів, нестандартна форма проведення уроку [5, с. 30].

Як зазначає дослідниця Т.П. Шипицина, парна робота має переваги перед фронтальною та індивідуальною роботою, оскільки створює умови для навчальної ситуації спілкування та здійснюється у формі діалогу [6, с. 116]. Ми згодні з твердженням авторки, оскільки фронтальна робота не завжди дає змогу кожному студенту взяти участь у дискусії через сором'язливість або страх зробити помилку. Індивідуальна робота обмежує можливості студента у навчанні діалогічного мовлення і тим самим звужує формування необхідних навичок. Парна робота лежить в основі комунікативного підходу до вивчення іноземних мов.

Основною метою навчання будь-якої іноземної мови є формування у тих, хто навчаються, іншомовно-мовленнєвої комунікативної компетентності [7, с. 268].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Як показав аналіз праць вітчизняних дослідників, тема, обрана нами, досить добре вивчена. Проте більшість досліджень стосується англійської мови. Праць, де можна було б знайти методичні розробки з парної роботи на уроці німецької мови, мало.

Мета статті – розробити завдання з використанням парної роботи на уроці німецької мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початковому етапі вивчення іноземної мови дуже важливо спонукати студентів до діалогічного мовлення, яке є найбільш поширеною формою мовного спілкування. Однією з перших лексичних тем є тема «Сім'я». Для швидкого засвоєння лексики ми пропонуємо таке завдання. Пара отримує зображення родословного дерева родини з іменами родичів. Один партнер загадує наймолодшого члена родини і не каже, хто це. Пара починає діалог так:

- Otto ist mein Großvater. Wer bin ich?
- Du bist Paul.
- Nein. Elke ist meine Mutter.
- Du bist Florian. Nein, Florian ist mein Bruder.
- Ach, du bist Sara.
- Genau.

Далі партнери міняються ролями. Такий діалог-загадка стимулює мовлення, тому що партнеру дуже кортить дізнатися, якого члена родини загадав партнер. Тому вчителю не потрібно «стимулювати» студентів: вони охоче продовжують розмову. Інколи їх потрібно навіть зупиняти. Для розвитку цієї лексичної теми ми пропонуємо студентам зобразити своє родословне дерево, а потім презентувати його, супроводжуючи презентацію монологічним мовленням.

Наступне завдання ми пропонуємо під час вивчення теми «Їжа та напої». Після того, як студенти ознайомилися з базовою лексикою та цифрами до 20, необхідно включити цей матеріал в діалогічне мовлення. Пара отримує два малюнки із зображенням продуктів. Завдання таке: знайдіть 10 відмінностей. Партнери починають діалог так:

- Auf Bild A sind drei Äpfel.
- Auf Bild B sind acht Äpfel.

Це завдання – комплексне. Має на меті повторення лексики «Їжа», цифр та утворення множини. Крім того, від студентів вимагаються максимальна увага і швидка реакція. Адже партнер не знає, який продукт буде наступним, він не може знайти і порахувати його кількість заздалегідь. Мотивація до мовлення тут також не потрібна, бо студенти зацікавлені якомога швидше перелічити всі наявні продукти і нічого не пропустити. Оскільки тут використовується множина, викладач має контролювати правильність її утворення.

Як продовження цієї теми можемо запропонувати таку роботу в парах: кожен партнер пише на аркуші, які продукти йому потрібно купити в магазині. Але тут необхідно поставити обмеження: максимум 4 продукти і тільки ті, що вже всім знайомі. Діалог починається так:

- Anna, hast du Salz?
- Ja.
- Brauchst du Sahne?
- Nein.

Виграє той, хто перший відгадав назви всіх продуктів. Азарт і жага перемоги стимулюють мовну комунікацію і забезпечують результат. Відпрацьовується вміння утворювати загальні питання за допомогою інверсії. Викладач контролює правильність порядку слів у питальному реченні.

Під час вивчення теми «Помешкання» пропонуємо таке завдання. Партнери отримують зображення двох абсолютно різних будинків. Студенти вже знають потрібні прикметники (neu, alt, billig, teuer та ін.). Партнери мають охарактеризувати будинки якомога детальніше. Наприклад:

- Das Haus A ist billig.
- Das Haus B ist teuer.

- Das Haus A ist nicht…
- Das Haus B ist sehr…

Під час виконання цього завдання перевіряються навички використання прикметників. Студенти мають володіти швидкою реакцією, щоб миттєво підібрати антонімічну пару до названого прикметника. Саме за принципом антонімії прикметники краще запам'ятовуються і закріплюються у пам'яті. Як продовження цієї теми ми пропонуємо студентам сфотографувати свою квартиру (спальню, кухню, коридор тощо). Партнер показує свою кухню і питає:

- Wie gefällt dir meine Küche?
- Die Küche? Sie ist sehr klein.
- Was? Meine Küche ist nicht klein. Sie ist groß.

У цій вправі відпрацьовується навичка заміни іменника відповідним займенником. Оскільки студенти часто плутають рід іменника, то можуть дібрати неправильний займенник. Тому потрібен ретельний контроль викладача.

Далі студентам пропонують зображення з різними будинками. Партнер загадує, у якому будинку він начебто живе і питає:

- Wo wohne ich? Mein Haus ist sehr schmal.
- Wohnst du im Haus 5?
- Nein. Mein Haus ist nicht teuer.
- Wohnst du im Haus 3?
- Nein. Mein Haus ist sehr schön.
- Wohnst du im Haus 1.
- Genau.

Потім партнери міняються ролями. Цю гру можна продовжувати, скільки завгодно. Рекомендований час – до 10 хвилин. Вона не складна і може бути запропонована наприкінці уроку, коли студенти вже не дуже зосереджені.

Більшість поданих вище вправ були на засвоєння лексики. Тепер перейдемо до граматики. Дуже складною темою для студентів виявляється перфект. Ми пропонуємо для формування письмових і мовленнєвих навичок таке завдання. Партнери мають написати чотири речення в перфекті: два правильних і два помилкових. Наприклад: Ich habe Chinesisch gelernt. Ich habe ein Monat in Deutschland gearbeitet. Рекомендуємо вчителю проконтролювати правильність написання речень. Партнери показують один одному ці речення і починають діалог:

- Ich glaube, du hast nicht Chinesisch gelernt.
- Doch, das stimmt. Ich habe Chinesisch gelernt!
- Aber du hast nicht ein Monat in Deutschland gearbeitet.
- Genau, das ist falsch.

Потім партнери міняються ролями. Викладач контролює правильне використання допоміжного дієслова, а також правильність утворення форми Partizip 2. Завдання поетапне і потребує більше часу. Студенти, які пишуть повільно, можуть записати два речення замість чотирьох.

Коли студенти вже вміють формулювати питальні речення в перфекті, їм пропонують таке завдання. Записати чотири питання: два з допоміжним дієсловом haben і два – з sein. Наприклад: Hast du schon einmal in Afrika gelebt? Bist du schon einmal 2 km geschwommen? Викладач має спочатку перевірити ці питання, звертаючи увагу на порядок слів. Потім студенти починають працювати в парах ставлячи один одному ці запитання:

- Hast du schon einmal in Afrika gelebt?
- Nein, noch nicht.

Успіх цього завдання залежить від правильності формулювання питальних речень. Тому коригувальна роль викладача тут є основною.

Досить складною темою для сприйняття студентів є управління прийменниками. Запам'ятати велику кількість дієслів та прийменників, які з ними використовуються, дуже важко. Ми пропонуємо таке завдання на опрацювання цієї теми. Партнери отримують аркуш паперу із запитаннями без питальних слів. Наприклад: … interessierst du dich am meisten? … denkst du gern? … erinnerst du dich gern? … freust du dich am meisten? … ärgerst

du dich oft? Партнери разом добирають потрібні питальні слова. Викладач перевіряє. Потім починається інтерв'ю. Кожен учасник занотовує відповіді свого партнера на аркуші. Потім викладач збирає ці аркуші і зачитує інформацію, не називаючи імен. Наприклад: Diese Person interessiert sich am meisten für Sport. Sie denkt gern an ihren Freund usw. Студенти мають назвати ім'я цієї людини. Хочемо зауважити, що це завдання доцільно проводити в групах, де студенти вже добре знають одне одного і зможуть зрозуміти, про кого іде мова. Таким чином, під час виконання завдання студенти пишуть, вимовляють і слухають одні й ті ж самі дієслова з певними займенниками. Запам'ятовування відбувається без певних зусиль за рахунок активації усіх видів пам'яті.

Звичайно, робота у парі дуже цікава і ефективна, але час від часу необхідно змінювати учасників, інакше виникає звикання до однієї людини. Зазвичай один партнер краще володіє матеріалом, другий – гірше. Кращій студент «витягує» на собі роботу пари. Тому зміна партнера активізує зусилля «слабкого» студента і змушує його працювати більш активно. Для зміни партнера ми пропонуємо такі прийоми. Необхідно вирізати невеликі смужки з кольорового паперу і запропонувати студентам обрати смужку. Після цього кожен учасник шукає свого майбутнього партнера за кольором. У пари мають бути однакові кольори. Замість смужок можна використовувати геометричні фігури або частини цілого, яке небхідно з'єднати. Такі ігрові моменти викликають позитивні емоції і запобігають стресу, який виникає при примусовому поділі на пари.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи все сказане вище, хочемо зазначити таке. роботи, Парна робота, як будь-яка інша форма, має свої переваги та недоліки. До переваг ми хочемо віднести таке:

– партнери навчаються, слухаючи один одного;
– використовується більший мовний обсяг, ніж під час фронтальної роботи;
– підвищується мотивація навіть у «слабких» студентів;
– розвивається швидкість мовлення;
– робиться акцент на співробітництві, що стимулює студентів допомагати один одному;
– підвищується відчуття відповідальності;
– створюється атмосфера комфортного навчання, оскільки «знімається» психологичіий бар'ер;
– стимулюється самостійне іншомовне спілкування студентів у парі;
– всі студенти можуть висловитися одночасно.

Крім того, під час парної роботи кожен студент має можливість говорити у комфортних умовах (з місця). Це нагадує спілкування, наближене до позакласного, яке більш звичне для молоді. У парній роботі студент працює незалежно від викладача, демонструючи свої навички іншомовної комунікації. У парній роботі студенти використовують більш звичні для них слова і вирази (якщо це дозволяє інструкція), виявляючи свою індивідуальність. Під час парної роботи більшість студентів розуміють, що вони можуть виконати завдання майже без допомоги викладача (вона зведена до мінімуму). Більшість завдань для парної роботи цікавіші, ніж звичайні завдання. Парна робота – це динамічнй та активний вид діяльності, під час якого неможливо ігнорувати завдання. Під час парної роботи викладач має динамічно пересуватися по аудиторії і «підслуховувати», але дуже рідко втручатися, якщо студенти не можуть самі продовжити роботу або зіткнулися з труднощами. Звичайно, для викладача це дуже складно: бути одночасно поруч з усіма, чути всіх і допомагати всім. Але поступово, коли студенти отримають навик самостійної роботи в парі, допомога викладача мінімізується. Викладач може тільки по завершенні парної роботи спитати: «З якими труднощами Ви зіткнулися під час роботи? Які у Вас виникли запитання?» Студенти запитують і отримують відповіді, не порушуючи процес самостійної роботи в парах.

До недоліків парної роботи можна віднести залежність більш «слабкого» студента від «сильного». Перший постійно очікує підказки від другого і не проявляє ініціативу. Другий звикає опікати першого і це «програмує» парну роботу в неправильному руслі. Єдиний вихід з цієї ситуації, на наш погляд, – регулярно міняти учасників пар. Другий недолік – це різна швидкість, з якою пари справляються з поставленим завданням: одна пара вже закінчила, а друга знаходиться на початковому етапі. Ми рекомендуємо стимулювати «повільну» пару, щоб вона скоріше включилася в процес виконання, або дати їм завдання меншо-

го обсягу. Звичайно, можна комбінувати партнерів цих пар. Трапляється таке, що партнери з певних причин не можуть працювати в парі: особиста антипатія або різний темперамент. Викладач має скоригувати чи перебудувати роботу таких пар, щоб не виникло конфліктної ситуації.

Загалом парна робота у більшості випадків проходить успішно, якщо привчати до неї студентів з перших уроків. До перспектив розвитку цієї проблематики належить групова форма роботи на уроці німецької мови.

Список використаної літератури

1. Кострікова І.І., Казачінер О.С. Навчання іноземних мов молодих школярів: варіативність організаційних форм: монографія. Харків: Щедра садиба плюс, 2014. 228 с.

2. Авраімова О.А. Організація парної та групової роботи на уроках у початковій школі. URL: ru.osvita.ua/school/methid/technol/6630/

3. Полат Е.С., Соловьева И.Ю. Давайте говорить по-английски. Пособие для работы в парах: Первый год обучения: в 2-х ч. Москва: Владос, 2003. 72 с.

4. Шатров И.В. Групповая и парная работа как средство вовлечения студентов в интерактивную деятельность на уроках английского языка. URL: pandia/ru/text/79/088/67619/php

5. Заседателева М.Г. Роль парной и групповой форм работы в повышении мотивации студентов к изучению иностранного языка. *Вестник Южно-Уральского государственного гуманитарно-педагогического университета*, 2017. С. 29–35.

6. Шипицина Т.П. Парная работа – один из методов интенсификации учебного процесса при изучении иностранного языка. *Современные вопросы теории и практики обучения в вузе.* 2010, № 11. С. 116.

7. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Культурна складова комунікативного підходу до навчання іноземних мов. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія Педагогіка і психологія.* 2019, №2(18). С. 267–273.